

Konsten att tillverka en identitet

En studie av orsakerna och mobiliseringen till våldet i
centrala Kalimantan 2001

Abstract

Sampit, en stad i provinsen centrala Kalimantan på ön Borneo, blev i februari 2001 skådeplats för en attack på den invandrade folkgruppen madureser iscensatt av de infödda dajakerna som lämnade 500 madureser döda och 100 000 flyende.

Denna studie förklarar attacken utifrån tanken om den instrumentella användningen av etnicitet då elitens intressen kan skönjas, dolda från den dajakiska majoriteten vilken är ett splittrat och fattigt folk, utan gemensam religion, språk eller kultur. Analysen utförs med teorier om den, egentligen begränsade roll etnicitet spelar som orsak till konflikter och vad som istället sannolikt orsakar dem samt vidare teorier om den instrumentella användningen av etnicitet och vilka uttryck den tar sig.

Denna uppsats argumenterar för att ekonomiska och politiska intressen lett till att en välbärgad elit skapat en gemensam identitet de splittrade inhemska folken både kan samlas under samt kanalisera sitt missnöje genom men då samtidigt blivit till elitens verktyg och vapen för att uppnå dess intressen.

Nyckelord: Indonesien, Etnicitet, Instrumentell Etnicitet, Kalimantan, Usop, Mohammad

Tecken inklusive blanksteg: 54 967

Innehållsförteckning

<u>1 Inledning.....</u>	<u>1</u>
1.1 Syfte.....	1
1.2 Frågeställning.....	2
1.3 Teori.....	2
1.3.1 Teorier om etnicitet.....	2
1.3.2 Teorier om etniska konflikter.....	3
1.4 Material och metod.....	3
<u>2 Bakgrund.....</u>	<u>5</u>
2.1 Borneo	5
2.2 Dajaker och madureser.....	6
2.3 Attacken i Sampit.....	6
<u>3 Analys.....</u>	<u>8</u>
3.1 Etnicitet som orsak.....	8
3.1.1 Det inrikespolitiska läget efter Suhartos avgång.....	8
3.1.2 Transmigrationsprogrammet.....	10
3.1.3 Det ekonomiska läget i Kalimantan.....	11
3.1.4 Makten över lokalpolitiken.....	12
3.1.5 Polis och militär.....	12
3.2 Etnicitet som mobiliseringsverktyg.....	13
3.2.1 Dajaker, en enad grupp?.....	14
3.2.2 Skapandet av en dajakisk identitet.....	14
3.2.3 Mohammad Usop och LMMDD-KT.....	16
<u>4 Slutsatser.....</u>	<u>19</u>
<u>5 Referenser.....</u>	<u>21</u>

1 Inledning

I februari 2001 inleddes en våldsamt attack, i staden Sampit, riktad mot folkgruppen madureserna på den indonesiska delen av ön Borneo, Kalimantan. Bakom attacken låg uppretade dajakerna, den dominerande folkgruppen på ön, som efter att en dajakisk man mördats i bråk med en grupp madureser och efter ett antal mindre sammanstötningar de olika grupperna emellan, var ute efter hämnd. Kalimantan liksom övriga Indonesien hade länge plågats av motsättningar mellan etniska grupper som känt sig diskriminerade och marginaliserade. Mordet på den dajakiska mannen var den utlösande faktorn som fick dajakerna över stora delar av Kalimantan att ta till våld och försöka fördriva madureserna från ön (van Klinken 2007). Det var en delvis organiserad attack där den dajakiska organisationen LMMDD-KT och dess frontfigur Mohammad Usop lyckats motivera dajakerna i Sampit till en resning vilket fick folket att gå till attack beväpnade med svärd knivar och skäror (Aftonbladet 2001-02-27) och lemlästa och fördriva madureserna från Kalimantan.

Konflikten uppmärksammades mycket lite då den överskuggades av flera andra konflikter i Sydostasien bland annat den i Aceh. Den ytterst lilla medierapportering som i Sverige faktiskt följde konflikten förklarade att orsakerna till konflikten låg i etniska motsättningar. Vi intresserade oss för konflikten efter att ha läst om *den instrumentella användningen av etnicitet* vilket innebär att etnicitet används som ett instrument av eliter i politiska och/eller ekonomiska syften (Lindholm 2002: 66). Detta fick oss att ifrågasätta etnicitetens roll som orsak till konflikter och låg till grund för vår studie som ämnat undersöka om etnicitet verkligen var orsaken till konflikten i Kalimantan och hur ett folk som dajakerna lyckades mobiliseras och motiveras till att använda våld mot en till synes oskyldig folkgrupp.

1.1 Syfte

Konflikten i centrala Kalimantan har, som många andra konflikter efter kalla kriget, definierats som en *etnisk konflikt*. Begreppet etnicitet problematiseras sällan utanför akademiska kretsar vilket vi anser ofta leder till en felaktig och förenklad bild av konflikter och dess orsaker.

Syftet med denna studie har varit att med en föreställning om att etnicitet skapas av eliter för egen vinnings skull undersöka och förklara konflikten i Kalimantan och visa på hur en konflikt som till synes hade sin grund i etniska motsättningar egentligen kan spåra sina orsaker till andra faktorer. Vår strävan har

varit att lokalisera dessa orsaker för att istället få en ny bild av fenomenet ”etnisk konflikt”.

1.2Frågeställning

Vår frågeställning är av empirisk karaktär och då vi ämnar fördjupa oss i konflikten i centrala Kalimantan och på vilket sätt man under etniska förevändningar kan samla människor till strid när dolda intressen egentligen föreligger. Frågeställningen lyder därmed som följer:

Varför bröt den etniska konflikten i centrala Kalimantan ut och hur mobiliserades och motiverades dajakerna att ta till våld?

1.3Teori

För att uppnå vårt syfte att kunna förstå konflikten i centrala Kalimantan på ett djupare plan har vi valt att använda oss av teorier och hypoteser kring *instrumentell etnicitet* och etniska konflikter.

1.3.1Teorier om etnicitet

För att förstå begreppet etnicitet måste man vara medveten om att etnicitet kan ha helt olika betydelser beroende på vilket teoretiskt perspektiv man har. Ordets ursprung hämtar man från det grekiska ordet *ethnos* som grekerna använde för att referera och kategorisera ett annat folk än dem själva (Nationalencyklopedin - Etnicitet). Idag är begreppet mer komplext men handlar fortfarande om identifiering av en själv och någon annan. I litteraturen sammanfattas begreppet i tre huvudsakliga synsätt. Det första, det *primordialistiska* synsättet ser etnicitet som något objektivt givet och något som förs vidare genom blodsband (Lindholm 2002: 62). Det innebär att någons etniska tillhörighet är något man föds till och att den är oföränderlig.

Det *konstruktivistiska* synsättet ser däremot människors identitet på ett annat sätt. Etnicitet ses som något skapat ur en socio-historisk kontext och ska ses som en föränderlig process snarare än något statiskt (Lindholm: 67; Friedman 1994: 117). Den etniska identiteten ska ses som en social konstruktion som formas av varje enskild individ i dess samspel med andra och förändras hela tiden och kan ses som ett alternativ till klassidentifikation (Brass 1991: 19).

Det tredje synsättet är den *instrumentella* användningen av etnicitet, här ifrågasätts begreppets verkliga existens. Etnicitet ses istället som ett instrument som kan användas för att kanalisera ojämlikheter. Etnicitet fungerar bara som en

förklädnad för något annat missnöje och används för att manipulera och mobilisera människor (Lindholm: 66). Detta synsätt har vi funnit ett stort intresse för och vi har i vår studie använt oss av främst Paul R Brass och hans bok *Ethnicity and Nationalism* (Brass 1991) vars teorier handlar om den instrumentella användningen av etnicitet. Den *instrumentella etniciteten* kan ses ur två olika synvinklar. Etnicitet kan ses som en resurs för undertryckta och socialt utsatta grupper i ett samhälle för att uttrycka ett missnöje eller som ett verktyg skapat av eliter för egen vinning (Ibid: 66). Paul Brass tillhör dem som menar att etnicitet används som verktyg för eliter i dess kamp om politisk och ekonomisk makt: "Ethnic identity formation is seen in this volume as a process created in the dynamics of elite competition within the boundaries determined by political and economic realities" (Brass: 16). Vi har avgränsat oss på så sätt att vi enbart tänker studera fallet utifrån synen på etnicitet som ett instrument som används av politiska makthavare i egensyften och inte hur etnicitet kan användas av undertryckta för att uttrycka missnöje vilket skulle ge en annan dimension av arbetet.

För att mobilisera ett folk, menar Brass, måste man använda sig av *kulturella symboler* som folk kan relatera till för att beteckna enighet och definiera gruppens gränser (Ibid: 63). Den kulturella symbolen kan exempelvis vara religion som i fallet med formandet av en muslimsk identitet i norra Indien (Ibid: 75) eller som i fallet med den grekiska befrielseörelsen under början av 1800-talet som använde sig av historien som symbol för enighet och gränsdragning (Friedman: 118ff).

1.3.2 Teorier om etniska konflikter

Vad gäller etniska konflikter har vi använt oss av Fearon och Laitins (2003) analytiska ramverk. De har undersökt i vilken utsträckning etnicitet spelar in som orsak till konflikter. Som tidigare nämnts skildras krig och konflikter allt för ofta som grundade i etniska motsättningar utan vidare problematisering. Fearon och Laitin prövar i deras artikel 11 olika hypoteser kring olika faktorer som skulle öka risken för att en inbördes konflikt bryter ut. Dessa olika hypoteser prövas på 127 inomstatliga konflikter vilket sedan leder till deras slutsats där de menar att etnisk mångfald och etniska motsättningar inte orsakar konflikter utan istället fattigdom och en svag samt instabil stat (Ibid:88).

Vi har använt oss av Fearon och Laitins analytiska ramverk för att svara på den första delen av frågeställningen; *Varför bröt den etniska konflikten i centrala Kalimantan ut* och vår förhoppning var att kunna finna om de specifika omständigheter som Fearon och Laitin lägger fram som egentliga orsaker till konflikter kan kopplas ihop med konflikten i Kalimantan.

1.4 Material och metod

För att besvara vår frågeställning på ett tillfredsställande sätt valde vi att genomföra en teorikonsumerande studie, vilket innebär att det valda fallet står i centrum (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud 2007: 42). Vi har därmed ingen generaliserande ambition utan vill dyka djupare i och förstå det enskilda fallet med hjälp av teorier snarare än att pröva teorier med hjälp av fallet.

Vi valde fallet Kalimantan då det i vår mening utgör ett exempel på begreppet etnicitets komplexitet eftersom den stridande parten, dajakerna, själva porträtterar sig som en homogen etnisk grupp med gemensamma mål och intressen. Man behöver dock inte leta länge för att få en annan bild av dajakerna som splittrade, bestående av en mängd mindre grupper med bland annat olika språk och religioner. Vi blev därför intresserade av att studera framväxten av en samlad dajakisk identitet och vad som tillslut ledde till att våld bröt ut. Efter att ha satt oss in i litteraturen kring den instrumentella användningen av etnicitet fann vi det enkelt att ställa frågan om etniska motsättningar egentligen var huvudorsaken till våldet snarare än något annat.

Företrädesvis kommer vi arbeta genom att ställa fallet gentemot Fearon och Laitins analytiska ramverk för att se i vilken utsträckning konflikten i Kalimantan stämmer överens med hypoteserna som läggs fram i artikeln.

Vi är medvetna om begränsningarna hos vissa av Fearon och Laitins hypoteser då de främst rör inbördeskrig. Vi anser dock detta till trots att de flesta är högst relevanta för att förklara fallet centrala Kalimantan.

Beträffande materialet så utgörs det uteslutande av sekundärmaterial rörande etnicitet, etniska konflikter och konflikten i Kalimantan i form av böcker, tidskriftartiklar och rapporter från i huvudsak International Crisis Group och Freedom House. En del av de texter vi tagit del av har brustit något i sin intersubjektivitet då till exempel återgivningar och tolkningar av händelser inte har underbyggts med någon konkret empiri. Vi har hela tiden försökt läsa materialet med detta i bakhuvudet och är därför medvetna om att också vi möjligen lider av något sorts intersubjektivitetsproblem då vi bygger vissa av våra resonemang på dessa tolkningar och återgivningar. Vidare så har vi vid flertalet tillfällen stött på problem med material och materialinsamling då mycket är skrivet på indonesiska språk vilket därmed begränsat oss.

2Bakgrund

Vi kommer här kort presentera bakgrundsinformation om Borneo och de två folkgrupperna dajaker och madureser som var inblandade i våldet och den etniska rensningen 2001. Vi beskriver också händelseförloppet under attackerna mer detaljerat för att ge en bild av vad som egentligen hände och lägger även in en karta över Borneo.

2.1 Borneo

Under 1800-talet delades Borneo i två delar då den södra införlivades i Nederländska Ostindien och de norra delarna, Sarawak, Sabah och Brunei å sin sida i det Brittiska imperiet. Efter den indonesiska frigörelsen 1949 inkorporerades den södra, tidigare nederländska, delen i det nya Indonesien

medan Sarawak och Sabah upptogs i det nybildade Malaysia och Brunei blev ett självständigt sultanat.

De tre delarna har sedan dess genomgått varierande utveckling då Brunei utvecklats till ett av Asiens rikaste länder tack vare dess oljetillgångar och de två Malaysiska delstaterna Sarawak och Sabah har fått åtnjuta landets växande välförhållanden. Den södra, nuförtiden indonesiska, delen Kalimantan har dock inte känt av någon liknande ekonomisk utveckling (Nationalencyklopedin, 2006).

2.2 Dajaker och madureser

Dajaker är en kollektiv term för hela ön Borneos inhemska befolkning och det bor ca 3 miljoner över hela ön. De livnär sig främst på mer eller mindre småskaligt svedjebruk vilket hotas av stora skogsföretags avskogning med dess efterföljande naturförstörelse (Nationalencyklopedin - dajaker).

De bor normalt i relativt isolerade byar vid sjöar och floder i inlandet med ett hundratal invånare boende antingen i stora långhus eller i mindre fristående hus (Schiller 2007: 71).

Dajakerna på Kalimantan har sedan lång tid tillbaka fått utstå en rad vedermödos och trots att de utgör den dominerande folkgruppen i Kalimantan sett i invånare är de ofta starkt marginaliserade och har länge varit så. Den starkt expanderande skogsindustrin har länge hänsynslöst inkräktat på och tagit ifrån dajakerna deras land vilket tvingat dem att flytta och stora transmigrationsprojekt har lett till en massinvandring med konsekvensen att dajakerna tryckts undan ännu mer (International Crisis Group 2001: 13f).

Madureserna, folkgruppen som blev föremål för attackerna 2001 kom till Kalimantan genom dessa projekt från den överbefolkade ön Madura söder om Borneo. Innan attackerna beräknades den maduresiska befolkningen i hela Kalimantan till 120-130 000 invånare. Centrala Kalimantan, där attackerna ägde rum hade en inflyttad befolkning på 250 000, hur många av dessa som var madureser är dock okänt då registren därifrån ej uppger var de inflyttade kommer ifrån (Ibid: 15).

2.3 Attacken i Sampit

I mitten av februari 2001 inledde dajaker en rad våldsamma attacker riktade mot den maduresiska befolkningen i staden Sampit i centrala Kalimantan. Uppgifterna kring upprinnelsen till våldet går isär, International Crisis Group skriver dock i sin rapport från konflikten att våldet kan spåras till ett bråk på en karaoke-bar i den närliggande staden Kereng Pangsi tre månader tidigare. Bråket slutade med att en dajak knivhöggs till döds av tre madureser vilket ledde till att en uppretad

dajakisk folkmassa drev ut samtliga madureser ur Kereng Panggi efter att polisen misslyckats med att gripa förövarna (International Crisis Group: 2001: 3).

Staden Sampit, med 120 000 invånare, är en av de större städerna i Centrala Kalimantan och var vid tillfället för attacken den enda i hela provinsen där madureser utgjorde majoriteten av befolkningen. Sampit blev därför en tillflyktsort för en stor del av de madureser som flydde från Kereng Panggi. Två spända månader följde för Sampits invånare när både dajaker och madureser misstänkte varandra för att planera stora anfall. Rykten om att madureser tillverkade hemmagjorda bomber för attacker fick tillslut en grupp dajaker att mörda fem madureser vilket ledde till hämndaktioner där de, i staden, dominerande madureserna tog kontroll över gatorna och nu drev ut dajakerna (Ibid: 4).

Den tjugonde februari gick den dajakiska organisationen LMMDD-KT ut med ett uttalande där de hävdade att Sampit övertagits av madureser (van Klinken 2007) vilket kom att få svåra konsekvenser. De följande dagarna anlände dajaker från hela centrala Kalimantan. Beväpnade med svärd och pilbågar dödade och fördrev de alla madureser från Sampit och inom kort spreds våldet till resten av provinsen. Dödstalet uppgick på några veckor till 500 madureser, många av dem halshuggna. Centrala Kalimantan tömdes nu helt på madureser då majoriteten, ca 100 000 flydde regionen, de flesta till hemön Madura (International Crisis Group 2001: 5).

3Analys

I det här kapitlet kommer vi att analysera situationen i Kalimantan. I den första delen ämnar vi klarlägga med utgångspunkt i Fearon och Laitins (2003) teorier och hypoteser huruvida etnicitet var den egentliga orsaken till våldet. Den andra delen ägnar vi åt att studera den instrumentella användningen av etnicitet och skapandet av en dajakisk identitet.

3.1Etnicitet som orsak

Attacken i Sampit i februari 2001 och den etniska rensningen som följde genomfördes under etniska förevändningar. Enligt Fearon och Laitin är etniska motsättningar ofta inte den huvudsakliga orsaken till konflikter utan de anser snarare att konflikter startas på andra grunder. Vi har försökt analysera konflikten i Kalimantan utifrån Fearon och Laitins hypoteser.

Fearon och Laitin prövar i sitt arbete olika hypoteser om orsaker till konflikter genom att räkna ut de respektive sannolikheterna för att de ska leda till att en konflikt bryter ut. De arbetar med elva huvudhypoteser däribland, att områden med stor etnisk mångfald löper större risk för konflikt, att en högre grad av politiska rättigheter och medborgerliga rättigheter minskar sannolikheten för konflikt, att en svag stat ökar risken och att högre inkomst per capita minskar risken (Fearon & Laitin 2003). I slutänden avvisar de bland annat hypotesen om etnisk mångfalds påverkan på sannolikheten att en konflikt bryter ut. De visar istället på hur en svag stat, fattigdom och instabilitet är mycket säkrare orsaksfaktorer till konflikter (Fearon & Laitin: 88).

Inspirerade av Fearon och Laitin har vi tittat närmare på konflikten i Kalimantan för att undersöka vilka de egentliga orsakerna till den var. Vi har funnit i huvudsak fem källor till konflikten som inte involverar etnicitet; Det inrikespolitiska läget i Indonesien efter Suhartos avgång, Indonesiens folkomflyttningspolitik, det ekonomiska läget i Kalimantan, makten över lokalpolitiken och polisen och militärens avsaknad av auktoritet i Kalimantan.

3.1.1Det inrikespolitiska läget efter Suhartos avgång

Indonesien utsattes under slutet av 1960-talet för flera påfrestningar av bland annat kuppförslag vilket slutade med att general Suharto med hjälp av militären kunde komma till makten och inleda en ny politisk epok i Indonesien. Suharto införde ett kapitalistiskt utvecklingssystem och industrialiserade landet vilket fick

Indonesiens ekonomiska utveckling att skjuta i höjden. Priset för utvecklingen var ett auktoritärt styre, en nästan obefintlig politisk opposition och utbredd korruption (Nationalencyklopedin 2007).

När hela Östasien kom i finansiell kris 1997 fick Suharto utstå mycket kritik för sitt styrelsesätt och efter protester och gatustrider avgick Suharto i maj 1998. Detta ledde till att den starka statsapparaten han byggt upp under sitt auktoritära styre fick sig en ordentlig törn. Strax efter hans avgång startade en demokratiseringsprocess i Indonesien. Detta ledde bland annat till att de restriktioner mot nybildandet av partier som fanns i Indonesien upphävdes och flera nya partier formades och ett tjugotal av dessa ställde upp i parlamentsvalet 1999.

I samband med denna demokratiseringsperiod och nyskapandet av politiska partier i Indonesien skapades en ny politisk agenda. Suhartos styre var väldigt centraliserat till huvudstaden Jakarta på ön Java och när Suharto föll följde en decentralisering efter påtryckningar från de nyskapade politiska partierna på de olika öarna i Indonesien. Påtryckningarna var av det extrema slaget och många delar av Indonesien krävde självständighet däribland Aceh-provinsen i norra delen av ön Sumatra, Östtimor som sedermera fick sin självständighet och Kalimantan som vårt fall handlar om. Utifrån Fearon och Laitin (2003) stämmer detta bra in i deras analys om vilka omständigheter som ökar sannolikheten för en konflikt. De menar att om en stat har en instabil centralmakt ökar det risken för konflikt med 67% (Ibid: 85). Suhartos styre var auktoritärt men även stabilt vilket i enlighet med Fearon och Laitin har ett samband med att det uppkom många självständighetskonflikter strax efter Suhartos avgång då centralmakten var som svagast.

Trots att Indonesien hade en stor ekonomisk tillväxt under Suhartos styre var det inte alla delar av landet som fick ta del av detta. Så var fallet i Kalimantan som exempelvis fick se den lokalpolitiska ledaren avsatt och ersatt av administratörer från huvudön Java. Vidare var många dajakker, bosatta i skogen tvungna att flytta eller byta levnadssätt på grund av att Suharto startade en massiv skogsavverkningsindustri som ett led i sin industrialiseringspolitik (International Crisis Group: 13). De nya skogsindustrierna som sattes upp i Kalimantan var enligt International Crisis Group (2001) tydligt kopplade till Suharto direkt i form av att det var familj, vänner eller militären som ägde dessa (Ibid: ii). Protester mot Suhartos försummande av Kalimantanans befolkning var så gott som obefintliga då det som tidigare nämnts fanns ett väldigt litet utrymme för politisk opposition och påtryckningar i landet eftersom Suharto införde restriktioner kring partibildning.

Attacken i Sampit i 2001 och våldet den medförde handlade förmodligen inte enbart om att dajakerna tyckte att madureserna hade en högre ställning i samhället och att de ville ha självstyre. Istället var attacken förmodligen resultatet av ett växande missnöje bland de marginaliserade dajakerna som för första gången kunde göra sin röst hörd tack vare det instabila inrikespolitiska läget. Att det i det här fallet handlade om att det var dajakerna som gjorde ett så hårt motstånd behöver inte visa på något direkt unikt då det utspelades liknande protester vid ungefär samma tidpunkt på andra platser i Indonesien, till exempel Östtimor och Aceh.

Hypotesen om att en svag stat ökar chanserna för en intern konflikt stämmer bra in på Indonesien och som Snyder, en annan teoretiker kring konflikter menar har stater en större sannolikhet att utsättas för en konflikt då den är i en demokratiseringsperiod (Snyder enligt Fearon & Laitin 2003: 85).

Enligt rapporter från Freedom House som varje år graderar länders politiska rättigheter och medborgerliga friheter kan man se att Indonesien visat på betydlig förändring i dessa anseenden. Freedom House delar ut ”poäng” mellan 1 och 7 i de två områdena där 1 innebär att landet åtnjuter den högsta graden av frihet och 7 innebär den minsta graden av frihet (Freedom House – *methodology*). I rapporten från 2002 då attacken i Sampit skedde klassificerades Indonesien som *delvis fritt* och graderades som 3 respektive 4 i politiska rättigheter och medborgerliga friheter. I rapporten pekar man på att landet fortfarande har en utbredd korruption och att militären har ett stort inflytande på politiken medan folkets demokratiska inflytande är begränsat (Freedom House 2002 – Indonesien). Siffrorna från 2002 kan jämföras med de från 1997-98, Suhartos sista år vid makten, då landet fick 7 respektive 5 ”poäng” vilket indikerar att landet var i förändring.

Den uppenbara förändringen av politiska rättigheter och medborgerliga friheter i Indonesien efter Suharto stärker enbart teorin om att orsaken till konflikten i Kalimantan kan kopplas till den pågående demokratiseringsprocessen i Indonesien vilket Snyder enligt Fearon och Laitin (2003: 85) menar ökar riskerna för inbördes konflikter. Vidare menar Fearon och Laitin att ”*svaga stater*” löper större risk att utsättas för konflikter vilket vi menar att Indonesien utgör ett tydligt exempel på just i den perioden då konflikten i Kalimantan bröt ut eftersom makten i centrum var i gungning efter Suhartos avgång.

3.1.2 Transmigrationsprogrammet

En viktig orsak till konflikten i Kalimantan finner vi i folkomflyttningsprogrammen i Indonesien. Dessa folkomflyttningar kan spåras till början på 1900-talet då holländarna som då hade kontroll över Indonesien flyttade folk till den näst största ön Sumatra. Folkörflyttningarna syftade till att få bukt på överbefolkningsproblemen på huvudön Java (International Crisis Group 2001: 14). Med tiden flyttades inte bara människor från Java utan även från de överbefolkade öarna Madura, Bali och Lombok. Sumatra var inte heller den enda ön som folk flyttades till utan även öarna Sulawesi, Borneo och Iraian Jaya (Fearnside 1997: 1).

President Suharto satte inte stopp på transmigrationsprogrammet utan utökade den betydligt i samarbete med världsbanken som finansierade programmet bland annat med upprättandet av ett transmigrationsministerium (Ibid: 1). Under åren 1971 och 1980 flyttades över 100 000 människor till Kalimantan vilket går att jämföras med antalet flyttade till Kalimantan mellan åren 1953 och 1968 som uppgick till 42 000. Transmigrationsprogrammet expanderade dock ytterligare under 80-talet och år 2000 då transmigrationsprogrammet avslutades var nästan 250 000 av centrala Kalimantanans befolkning transmigrerade från andra delar av

Indonesien. Många av dessa var madureserna från ön Madura nordöst om Java och söder om Borneo.

Vi menar att den intensiva transmigrationspolitiken som Suharto tillsammans med världsbanken förde under 1970- och 80-talet spelar en stor roll som orsak till dajakernas frustration som så småningom ledde till utrensningen av madureser. Vad betecknar Fearon och Laitins teser har vi inte funnit deras teorier relevanta i detta specifika avseende eftersom företeelsen med en strukturerad folkomflyttningspolitik som i Indonesien är relativt unikt i den nutida världen. Visserligen har folkförflyttningar skett genom åren i exempelvis Kina men då oftast beroende på dammbyggnationer eller liknande. Däremot finner vi denna specifika företeelse som signifikant för att förstå orsaken till konflikten i Kalimantan då den visar på hur dajaker som i alla tider bott på ön blivit tvungna att flytta eller byta livsstil på grund av Suhartos industrialiseringspolitik samtidigt som det under denna period flyttat nya människor av annan etnisk tillhörighet till ön.

3.1.3 Det ekonomiska läget i Kalimantan

Som vi tidigare nämnt fick Indonesiens ekonomi ett uppsving under Suhartos styre men alla i landet fick inte ta del av detta, utan många förblev fattiga. Kalimantan var inte ett undantag trots sina stora naturresurser.

Fattigdom menar Fearon och Laitin ökar chanserna för en inbördes konflikt (Fearon & Laitin 2003: 83 & 88) och världsbankens rapport om Indonesien visar att landet år 2000 hade en brutto national inkomst (BNI) per capita på 590 USD vilket går att jämföras med ett annat land i Sydostasien nämligen Thailand som visserligen har en betydligt mindre befolkning men som har ett BNI per capita på 2010 USD (Världsbanken 2000). Att hela Indonesien är ett fattigt land ger inte i sig några förklaringar till konflikten. En underorganisation till ASEAN, BIMP-EAGA (Brunei-Indonesia-Malaysia-Philippines East Asian Growth Area) skriver att centrala Kalimantanans medelinkomst, där attacken skedde ligger på cirka 80 USD vilket går att jämföras med Irian Jaya som är en annan provins i Indonesien. Denna provins har en medelinkomst på 135 USD (BIMP-EAGA 2004). Där har det däremot inte skett några etniska rensningar, vilket passar in i Fearon och Laitins teori om att fattigdom ökar risken för konflikter. Vidare är det särskilt intressant att se hur östra Kalimantan dit våldet aldrig spred sig efter attacken i Sampit har en medelinkomst på 210 USD¹. Gerry van Klinken beskriver det som att det beror på att det var två olika arenor som tillät olika sorters politiska aktörer att agera (van Klinken okänt årtal: 24). Vidare menar han i enlighet med Fearon och Laitin att det beror på de ekonomiska förutsättningarna mellan provinserna som gjorde det möjligt för eliter i centrala Kalimantan att uppmana till våld.

¹ Vi reserverar oss mot att siffrorna kan vara lite felaktiga eftersom det ges olika uppgifter på alla ställen vi har hittat uppgifter, hos Världsbanken och Asean stämmer det att centrala Kalimantan har en tydligt sämre medelinkomst än flera andra delar av Indonesien.

3.1.4 Makten över lokalpolitiken

Något som vidare talar mot att våldet på Kalimantan hade sitt ursprung i etniska orsaker är den Indonesiska lokalpolitiken och dess utformning sedan Suhartos fall 1998.

Indonesisk lokalpolitiks viktigaste position är *Bupati*, en slags distriktsledare. Efter Suhartoregimens fall följde utbredd decentralisering, egentligen en upptrappning av en decentraliseringsprocess inledd på 1990-talet, vilken skänkte de lokala distrikten och därmed också distriktsledaren mer makt än någonsin. Denne ledare utsågs under Suhartos styre av centralmakten i Jakarta men med demokratiseringen och påtryckningar från bland annat dajakerna har detta ändrats. Distriktsledaren väljs nu mer demokratiskt vilket fört med sig hårda kamper kring tillsättandet av dessa då de olika etniska grupperna önskar se just sin representant på posten (van Klinken 2008: 40).

Distriktsledaren utövar också stort inflytande över skogsindustrin vilken är mycket stor i Kalimantan. Denna industri faller till stor del inom den väldiga svarta ekonomi som existerar i området och utgör en ansevärd inkomstkälla för distriktsledaren som i regel utnyttjar sin position och bland annat stödjer och skyddar illegal skogsavverkning genom att kommendera polis och militär för att skydda den mot en betalning och privat skatt direkt till ledaren. Van Klinken refererar här till ett arbete av Barbara Harriss-White som beskriver denna svarta ekonomi som en plats där politiska ledare missbrukar sin position samt bedrar och stjälar från staten och där även olaglig privatisering av naturresurser, som till exempel skog, bedrivs (Ibid: 42).

Van Klinken (2008) beskriver även tidigare dajakiska attacker på madureser, i västra Kalimantan, under åren 1996 och 1997 och visar på hur dessa ledde till att en stor rädsla gentemot dajakerna spreds över Kalimantan. Han skildrar händelserna som maktdemonstrationer delvis organiserade av den dajakiska eliten; medelklassen i städerna, där de marginaliserade dajakerna visade sin styrka för den politiskt dominerande folkgruppen malajerna och på så vis starkt satte sig i respekt i regionen. All följande politik och förhandlingar fördes nu med rädslan av förnyade dajakiska attacker i bakhuvudet vilket innebar att elitens mål var uppnått då dajakerna kom att inneha den största politiska makten i området (van Klinken 2008: 40f).

Vi ser makten över lokalpolitiken som en viktig anledning till våldet 2001. Lokalpolitiken som orsak kan kopplas till Fearon och Laitins diskussion om den svaga staten då man tydligt kan se hur skogsindustrin och de lokalpolitiska posterna glidit regeringen ur händerna och fullständigt lämnat dess inflytelsesfär.

3.1.5 Polis och militär

Fearon och Laitin menar att risken för konflikter ökar om polis och militär är svaga och om deras auktoritet inte når ut på landsbygden samt att de är dåligt organiserade, korrupta och dåligt informerade om den lokala situationen (Fearon

& Laitin: 80). Tyvärr är så fallet på Kalimantan där polisen och militären har en historia av maktlöshet och som vi sett ovan plågas av utbredd korruption.

Van Klinken beskriver till exempel i sina skildringar av de tidigare dajakiska attackerna på madureser hur polisen till största delen koncentrerat sig på att evakuera madureser istället för att stoppa de anfallande dajakerna och på så vis hjälpt till utföra den etniska rensningen (van Klinken 2008: 39).

Under attackerna 2001 i Sampit blev resultatet liknande. När dajaker började anlända till Sampit för att driva ut madureserna fanns där ungefär 300 poliser vilka var utspridda över hela staden. Förstärkningar anlände och efter några dagar var dem 900, men trots detta kunde de inte göra någonting för att stoppa de tusentals dajaker som kommit från hela centrala Kalimantan. Polisen var maktlös och lät dajaker passera vägspärrar och gjorde heller ingenting för att stoppa de vägspärrar som dajaker själva satt upp. Vidare utgjordes större delen av polisstyrkan i centrala Kalimantan av poliser från huvudön Java som inte pratade dajakiska språk och inte hade någon större kunskap om dajaker och deras samhälle (International Crisis Group: 8f).

Polisen har möjligheten att kalla på hjälp från militären när detta behövs, men detta samarbete fungerar sällan bra. Polisen tvekar ofta att be om stöd då detta skulle kunna visa att de inte är kapabla att hantera problem och själva hävdar de att när de väl gör det reagerar armén sakta i förhoppning att visa på polisens ineffektivitet (Ibid: 8).

Även om det inte kan ses som en direkt orsak till att våldet 2001 bröt ut så tror vi i enlighet med Fearon och Laitin att avsaknaden av en polis med någon form av auktoritet och den dåliga information de hade spelade in på så vis att dajakerna inte kände någon större rädsla för att bli stoppade eller drabbas av repressalier på grund av våldet. Hade läget varit det motsatta och polisen varit en effektiv institution med förmåga att upprätthålla lag och ordning och en kapacitet att stoppa våld så som detta hade dajakerna förmodligen tvekat. Men efter våldsamheterna några år tidigare som van Klinken beskriver visste förmodligen dajakerna att polisen inte skulle kunna sätta upp något större motstånd.

3.2 Etnicitet som mobiliseringsverktyg

När vi nu konstaterat att konflikten inte enbart hade sin grund i etniska motsättningar kommer vi i denna del gå vidare och visa på hur dajakerna mobiliserades och motiverades att ta till våld mot madureserna. Vi har hittat faktorer som har haft en avgörande roll i både skapandet av en dajakisk identitet och mobiliseringen av dessa med fokus på attacken i Sampit. Dessa faktorer menar vi främst har varit de olika dajakorganisationerna och professor Mohammad Usop. Vi börjar emellertid med att presentera en tydligare bild av dajakerna. Vid närmare anblick visar det sig att det rör sig om en långt ifrån homogen grupp som däremot fungerat som en.

3.2.1 Dajaker, en enad grupp?

Under attacken i Sampit agerade och fungerade dajakerna som en homogen grupp. Det är också den bild de försöker visa utåt men verkligheten är en annan. Man behöver inte leta längre än uppslagsverk som Nationalencyklopedin och Britannica innan dajakerna dekonstrueras och delas in i mängder av undergrupper med fler därtill. Bland de stora märks Kenyah, Ngaju, Ot danum och Ma'anyan (Nationalencyklopedin - dajaker). De talar olika språk och skiljer sig åt i traditioner, seder och bruk. De bekänner sig också till flertalet olika religioner. De flesta är muslimer men både protestantism och katolicism är utbredd, vidare håller även vissa fast vid äldre naturreligioner främst den hinduiska religionen Kaharingan (Schiller: 71f).

Folkräkningar och registrering av folkgrupper sker sällan i Indonesien. Schiller beskriver hur den senaste storskaliga räkningen genomfördes år 2000 vilket var den första på 70 år att även registrera etnisk tillhörighet. Resultaten i denna räkning uppskattades inte från den dajakiska befolkningens håll då kategorin ”dajak” var utelämnad. Istället hade man genomfört indelningen efter alla de mindre undergrupperna som Kenyah och Ngaju. I slutänden blev dock den indonesiska folkräkningsbyrån tvungen att ursäkta sig och ändra statistiken, nu innehållande kategorin ”dajak”, efter starka reaktioner från dajaker i västra Kalimantan. Schiller förklarar att detta förmodligen berodde på att det är mycket vanligt bland invånarna i Kalimantan att självidentifiera sig som och kalla sig Dajak (Ibid: 70f).

3.2.2 Skapandet av en dajakisk identitet

För att klargöra hur ett splittrat folk som dajakerna kunde förenas och ta till våld mot till synes oskyldiga människor måste man reda ut vad, vem eller vilka som varit ledande i denna identitets- och mobiliseringsprocess som skapats på senare år. Dajakerna själva skulle för 150 år sen aldrig ha sagt att de var dajaker utan istället att de tillhört Ngaju, Ot Danum, Ma'anyan eller någon annan av de olika stammarna som finns i Kalimantan (van Klinken 2007).

För att finna en startpunkt till dajakernas identitets- och mobiliseringsprocess får man gå tillbaka till bildandet av den första dajakorganisationen *Sarekat Dayak*. Organisationen upprättades av dajakiska studenter i staden Banjarmasin i södra Kalimantan och hade som uppgift att med böcker och tal försöka övertyga folket i inlandet att de alla var dajaker tillsammans (Ibid). Detta var i början på 1900-talet då vem som helst inte fick studera så det är mycket troligt att dessa studenter som startade den första dajakorganisationen inte var från samhällets bottenkikt. Organisationens mål var att få en dajakiskt styrd provins och det var genom böckerna som skrevs som de ville övertyga människorna att de var dajaker och att ön behövde ett dajakiskt styre.

Genom åren utvecklades organisationen och bytte namn till *Pakat Dayak* och blev ett politiskt parti 1926 men med samma målsättning; att få en dajakisk provins. Samtidigt var det fortfarande välbärgade och utbildade ”dajaker” i

städerna som var framstående i organisationen. Dajakorganisationerna som successivt blev fler med åren fortsatte sin kamp att försöka övertyga befolkningen i Kalimantan att de var ett enat folk som behövde självstyre. *Pakat Dayak* upprättade bland annat ett utskott vars uppgift var att producera litteratur kring traditionella dajakiska värderingar (van Klinken, okänt årtal: 4) vilket skulle kunna ena folket i Kalimantan. 1996 skrev Mohammad Usop, som kommer presenteras tydligare senare, en bok vid namn *Pakat Dayak* som bland annat skriver om den dajakiska identiteten och spårar dess ursprung till ett stort fredsmöte som hölls 1894 mellan olika dajakiska hövdingar (Ibid: 5). Detta hör ihop med Brass teorier om processen kring skapandet av en etnisk identitet. Han menar som tidigare nämnts att etnisk identitet skapas av eliter i syften att få eller upprätthålla politisk makt (Brass 1991: 16).

För att kunna skapa en samlad identitet måste det finnas en eller flera kulturella symboler som folket kan identifiera sig med och sluta upp kring. Dessa symboler kan exempelvis vara språk, religion, territorium, hudfärg eller historia (Ibid: 20f). I fallet med utskottet som skulle producera litteratur kring dajakiska värderingar försökte man ena folket genom att använda sig av en gemensam dajakisk historia och att dajaker har en förenad värdegrund. På samma sätt gjorde Mohammad Usop när han spårade ett specifikt datum då en dajakisk identitet föddes. Både utskottet som producerade, eller möjligen fabricerade, dajakiska värderingar byggda på historia och Usop som i stort sett gjorde detsamma har väldigt vaga källor vilket säkerligen var meningen från början då folk inte kan ta reda på vad som egentligen hände och om det är sant. Sedan måste man betänka att litteraturen som skrevs var riktad till den utbildade befolkningen i Kalimantan inte den utbildade medelklassen i städerna.

Ett annat tydligt exempel på hur en dajakisk organisation jobbat för att ena dajakerna finner vi i PDKT (Persekutuhan Dayak Kalimantan Timur) eller East Kalimantan Dayak Association. Anne Schiller har studerat denna organisation i sitt arbete *Activism and Identity in an East Kalimantan Dayak Organization* och visar på hur denna egentligen formella organisation ändrar form, från att fungera som ett forum för dajaker i östra Kalimantan och att arbeta för en mer broderlig syn dajaker emellan till att anta ett mer aggressivt förhållningssätt och börja fokusera på etnicitet och framhålla det mesta ur ett etniskt perspektiv (Schiller 2007). Hon beskriver hur organisationer som PDKT skapar etniska identiteter med hjälp av starka symboler och manipulation samt utnyttjande av dessa och visar exempel på hur PDKT bland annat kommit fram till att använda och främja en speciell sorts näshornsfågel samt de för dajakerna så utmärkande långhusen som symboler för dajaker och ”dajakiskhet” (Schiller: 67&71).

De dajakiska organisationerna har medvetet valt att ena dajakerna genom att betona en gemensam historia då de olika dajakstammarna som vi tidigare förklarat är väldigt olika beträffande språk och religioner. Vidare har många av organisationernas högsta prioritet varit att få Kalimantan till en dajakiskt styrd ö vilket hör ihop med Brass exempel på kulturella symboler där han menar att man kan ena ett folk genom att fokusera på ett territorium (Brass: 21) som i detta fall är Kalimantan som dajakorganisationerna kräver autonomi i.

3.2.3 Mohammad Usop och LMMDD-KT

Som vi i föregående del skrev är det tal om en form av elit i städerna i Kalimantan som är styrande i de olika dajakorganisationerna. Dessa eliter har skapat en dajakisk etnisk identitet på till synes vaga grunder vilket stämmer överrens med Brass teorier kring etnicitet som instrument. I den här delen analyserar vi krafterna bakom mobiliseringen av dajakerna. Här finner vi professor Mohammad Usop och LMMDD-KT (Lembaga Musyawarah Dayak dan Daerah Kalimantan Tengah), en dajakorganisation vars ursprungliga huvuduppgift var att främja dajakisk kultur och agera som ett forum för dajaker.

Mohammad Usop föddes 1936 och är enligt Gerry van Klinken av kunglig härkomst (van Klinken, årtal okänt: 6). Han har en magisterexamen i filosofi från New Delhi och stor erfarenhet av journalistik från Indien och Indonesien. Innan han helhjärtat gav sig in i politiken var han rektor på universitetet i Palangkaraya, som är huvudstaden i centrala Kalimantan. Usop yttrade sig i början av 1990-talet beklagligt kring det centraliserade Indonesien och att dajaker förlorat den politiska makten över vad han menade var *deras* ö. Med Usops tankar och idéer som utgångspunkt startades 1993 LMMDD-KT som blev den största dajakorganisationen i centrala Kalimantan. Som vi tidigare nämnt skrev Usop boken *Pakat Dayak* som haft ett stort inflytande i skapandet av en dajakisk identitet och även ligger till grund för mobiliseringen av dajakerna i Sampit 2001.

Indonesiens demokratiserings- och decentraliseringspolitik som sattes igång efter Suhartos avgång ansågs öka chanserna för ”vanliga” människor att få inflytande över politiken i Indonesien. Som vi tidigare skrivit har makten över den lokala politiken efter Suhartos fall fått stor betydelse och en person som såg sin chans att nå en sådan position var KMA Usop som år 2000 kandiderade till guvernörsposten i centrala Kalimantan (Ibid: 8f). Han valdes dock inte men fortsatte vara en frontfigur och talesperson för LMMDD-KT som försökte få ett ökat fotfäste bland den dajakiska befolkningen i centrala Kalimantan.

Usop och LMMDD-KT förespråkade ett dajakiskt styrt Kalimantan men det var i slutet på 90-talet som man började göra direkta anklagelser mot madureserna. Dessa ansågs ta dajakernas jobb och anklagades för att vara favoriserade av staten. Enligt van Klinken (2007) är madureserna i själva verket inte alls favoriserade utan är ekonomiskt sätt jämlika med dajakerna. I takt med LMMDD-KT och Usops² ökade fientlighet mot madureserna fortsatte Usop göra sitt yttersta för att få grepp om makten i centrala Kalimantan. Aggressiviteten mot madureserna når nya höjder i december 2000 då Usop och LMMDD-KT startar en kampanj för att hedra minnet av en 36-årig dajak som blivit mördad i ett bråk mellan ett gäng dajaker och madureser. Den stupade dajaken hyllades som hjälte och kom att användas som symbol för att både ena dajakerna samtidigt som den tydliggjorde vilka som var de ”onda”. Detta är tydligt sammankopplat med vad Brass menar på när han talar om de *kulturella symbolerna* och dess användning: “[...]cultural markers are selected and used as a basis for differentiating the group

² Det är viktigt att påpeka att LMMDD-KT inte är den enda dajakorganisationen i centrala Kalimantan. Andra exempel på dajakorganisationer är Dusmala och APP-GMTPS som för övrigt startades av en släkting till Usop.

from other groups” (Brass: 63). I samband med kampanjen hotade LMMDD-KT regeringen i Jakarta att blod skulle spillas om man inte gjorde något för att få fast mördarna (van Klinken 2007) och kort därefter kom uttalandet från organisationen att staden Sampit blivit ockuperad av madureser, vilket kom att bli början på den etniska rensningen i stora delar av Kalimantan.

Huruvida LMMDD-KT uppmanade till våldet i Sampit kan man inte säga någonting om, då det inte finns några direkta uttalanden som skulle påvisa detta. Däremot uttalade sig Usop om situationen kort efter madureserna flytt Sampit där han sa: ”We have won the war [...] If they ever come back they will face the same treatment” (van Klinken årtal okänt: 1) vilket tydligt visar på hur han i varje fall inte fördömer attacken i Sampit.

LMMDD-KT publicerade tre veckor efter attacken i Sampit en bok som i folkmun kallas *röda boken*. Den här boken består av två volymer och börjar med en kronologisk lista på sammandrabbningar mellan dajaker och madureser från 1982 till 2000 i vilka madureser ska ha varit den part som startat sammandrabbningarna och som tillslut provocerat fram våldet i Sampit 2001 (Ibid: 14). Vidare skriver man om hur madureserna inte har anammat den traditionella principen ”*di mana bumi dipijak, di situ langit dijunjung*” (International Crisis Group: 21) vilket är den indonesiska motsvarigheten till talesättet att ta seden dit man kommer³ då de framförallt åsyftar att madureserna har sina egna seder och bruk vilket kan tyckas vara väldigt ihåligt då madureser liksom många dajaker, inklusive Mohammad Usop, är muslimer.

I den *röda boken* beskrivs madureser dåligt och som ett folk med vissa egenskaper som är skadliga för dajakerna. Exempelvis står det att läsa att maduresiska torghandlare hotar icke-maduresiska torghandlare om dessa säljer varor till lägre priser. Ett annat exempel är att madureser alltid bär runt på en skära som de kommer att använda om de blir inblandade i bråk (Ibid: 21). Detta är exempel på vad som förklaras om madureserna i *röda bokens* första del. I den andra volymen skriver man om hur man ska gå till väga för att upprätthålla ordningen efter det som hände i Sampit. Fortfarande hävdar man att det var madureserna som var skyldiga till upprinnelsen och att madureserna inte bör komma tillbaka eftersom man inte kan garantera dess säkerhet men att de madureser med starka band till Kalimantan, exempelvis släktingar av dajakisk härkomst i Kalimantan får flytta tillbaka (Ibid: 13).

Mohammad Usop anser vi vara en viktig aktör i både skapandet av den dajakiska identiteten och i mobiliseringen kring händelsen i Sampit. Usop är en tydligt privilegierad person som föddes av en välbärgad familj och är både utbildad och boende i en stad. Vi kan fastslå att han därmed inte var någon som drabbades särskilt mycket då Suharto genomförde sin industrialiserings- och transmigrationspolitik som tvingade människor att flytta och byta livsstil i Kalimantan. Däremot såg Usop sin chans att dra nytta av Indonesiens decentraliseringsreformer som genomfördes efter Suhartos avgång som innebar att inte bara Suhartos gunstlingar kunde få makten att bestämma. Usop försökte ge sig in i makten genom att ställa upp i guvernörsvalet. Hans taktik var tydlig och

³ Den engelska översättningen av talesättet är: ”wherever your foot rests, there the heavens are honoured” (Crisis group 2001: 21)

klar då han försökte spela på att det fanns en dajakisk identitet och att det dajakiska folket behövde ett dajakiskt styre på en ö de var först på. Han förlorade dock valet mot en annan dajak men fortsatte och ökade sitt propagerande om den dajakiska enigheten och började attackera och oskyldigt anklaga madureserna för saker som de inte var skyldiga till, exempelvis den hårda situationen för dajakerna att få jobb. Detta fungerade både som instrument för att ena dajakerna samtidigt som det skapades en tydlig fiende. Usops handlande stämmer även tydligt överens med Brass teori om att etnicitet skapas av eliter i dess kamp om politisk och ekonomisk makt. I enlighet med Brass teorier skapas också etniska identiteter ofta i samhällen som genomgår en tydlig social förändring (Brass: 25) vilket Indonesien gjorde under perioden efter Suharto då landet genomgick en tydlig demokratisering och decentralisering vilket var en kontrast till den tidigare situationen i landet. Att andra konflikter med etniska förtecken bröt ut vid samma tidpunkt i Indonesien, som exempelvis konflikten i Aceh ökar trovärdigheten för Brass teori menar vi.

4 Slutsatser

I vår analys av våldet i centrala Kalimantan 2001 har vi funnit att det inte går att förklara den som en etnisk konflikt. Vi fann andra orsaker till konflikten, länkade till de faktorer Fearon och Laitin (2003) presenterar som de mest avgörande för huruvida en konflikt riskerar att bryta ut, närmare bestämt fattigdom och en svag samt instabil stat.

Fattigdomen är utbredd bland dajakerna och något som underbyggde hypotesen om dess starka inverkan som konfliktskapare var det faktum att våldet aldrig spreds till Östra Kalimantan, den klart rikaste regionen.

Indonesien var också vid tillfället för dajakernas attacker på madureser inne i en övergångsperiod där diktatur sakteligen byttes mot demokrati. I detta skede hade regeringen i Jakarta börjat släppa på makten och decentraliseringsprocessen gav provinserna mer makt än någonsin. När man nu även gick från att Suhartoregimen tillsatte distriktsledaren till att denne valdes demokratiskt inleddes hårda kamper om vem som skulle inneha posten. Den nu svaga staten med den svaga polisen och militären har aldrig kunnat stoppa dessa kamper när de blivit våldsamma.

Vi har dragit slutsatsen att etnicitet i sig inte var orsaken till våldet och går vidare med att förklara hur dajakerna mobiliserades och motiverades att strida. Här ser vi hur dajakorganisationer som LMMDD-KT och PDKT gått på offensiven med starkt etniska budskap och enat den så splittrade och marginaliserade dajakiska befolkningen. Professor Mohammad Usop, en toppfigur i LMMDD-KT, dyker upp som en ledande kraft i skapandet av den dajakiska identiteten och därmed också enandet av dem. I hans bok *Pakat Dayak* förklaras den dajakiska identitetens ursprung och boken är en viktig beståndsdel i skapandet av den dajakiska identiteten. Vidare har hans uppbyggande anti-maduresiska utspel kraftigt spätt på de motsättningar som fanns mellan dajaker och madureser vilket sedermera kom att motivera dajakerna att ta till våld. Det tydligaste exemplet på hur dajakerna motiverades till att gå till attack mot madureser finner vi i kampanjen som startades av LMMDD-KT där en dajakisk man som dödades i ett bråk med ett gäng madureser hyllades som hjälte. Kampanjen användes i två syften, att ena dajakerna och peka ut en gemensam fiende, madureserna. Kampanjen tillsammans med Usops hänvisande till dajakernas gemensamma, möjligen fabricerade, historia är typiska exempel på vad Brass (1991: 21f) kallar *kulturella symboler*. Dessa symbolers funktion är att ena splittrade folk under sig och skapa en gemensam identitet bland annat genom att definiera gruppens gränser vilket de gjorde i fallet med den dajakiska identiteten.

Dajakorganisationerna drivs av den dajakiska stadsmedelklassen, vilken utgörs av män som Usop vars intressen och förutsättningar är vitt skilda från den övriga dajakiska befolkningen som är fattig och bosatt i inlandet. Det är denna

stadsmedelklass som hade mest att vinna på attackerna då de som vi visat till stor del tjänade syftet att sätta den dajakiska befolkningen i respekt gentemot övriga folkgrupper i Kalimantan. Detta förde med sig ökat inflytande för denna dajakiska elit i till exempel politiska förhandlingar och vid val till bupati, distriktsledaren då de övriga folkgrupperna alltid måste ha dajakernas makt och risken för nya attacker i bakhuvudet.

Med större inflytande över politiken och ökad respekt från övriga folkgrupper blir det betydligt lättare att komma över den åtråvärda posten som bupati med alla de förmåner det för med sig i form av svart inkomst från den enorma skogsindustrin. Vi menar att posten som bupati i kombination med den ökade makten och inflytandet i centrala Kalimantan var det som huvudsakligen drev den dajakiska eliten till att inleda den process där en dajakisk identitet aggressivt propagerades bland de marginaliserade inhemska folken. När den dajakiska identiteten skapats blev den till ett elitens verktyg vilket de använde till attacken i Sampit 2001. Här visade dajakerna sin styrka genom både den stora uppslutningen av dajakerna till attacken och den etniska rensningen som följde där drygt 100 000 madureser flydde från centrala Kalimantan.

5 Referenser

- Brunei Indonesia Malaysia Philippines – East Asian Growth Area (2004) “Trade Services” <<http://www.bimbbc.org/keyindicatorsindo.asp>> (2008-04-27)
- Brass, P.R. (1991) *Ethnicity and Nationalism: Theory and Comparison*. New Delhi & Newbury Park: Sage.
- Esaiasson, P. & Gilljam, M. & Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2007) *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Fearnside P.M. (1997) “Transmigration in Indonesia: Lessons from its environmental and social impacts” *Environmental Management*, 21(4): 553-570.
- Fearon, J.D. – Laitin, D (2003) ”Ethnicity, insurgency and civil war” *American Political Science Review*, 97(1):75-90.
- Freedom House (2002) “Indonesia” Tillgänglig: <[www.freedomhouse.org/Freedom in the world/2002/Indonesia](http://www.freedomhouse.org/Freedom%20in%20the%20world/2002/Indonesia)> (2008-04-15)
- Freedom House (2007a) “Methodology” Tillgänglig: <[www.freedomhouse.org/Freedom in the world/2007/Methodology](http://www.freedomhouse.org/Freedom%20in%20the%20world/2007/Methodology)> (2008-04-20)
- Freedom House (2007b) “Indonesia” Tillgänglig: <[www.freedomhouse.org/Freedom in the world/2007/Indonesia](http://www.freedomhouse.org/Freedom%20in%20the%20world/2007/Indonesia)> (2008-04-15)
- Friedman, J. (1994) *Cultural Identity & Global Process*. London & New Delhi & Thousand Oaks: Sage.
- ”Gatorna i Sampit är fyllda av stympade lik” (2001) *Aftonbladet* 2001-02-27.
- International Crisis Group (2001) “Communal Violence in Indonesia: Lessons from Kalimantan” (elektronisk), *International Crisis Groups officiella hemsida* <www.crisisgroup.org> Sökord: Kalimantan (2008-04-16)
- Lindholm, H. (2002) *Krig i Vår Tid*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Nationalencyklopedin. (årtal okänt) ”Dajaker” (elektronisk), *NE:s officiella hemsida* <www.ne.se> Sökord: ”Dajaker” (2008-04-15)
- Nationalencyklopedin. (årtal okänt) ”Etnicitet” (elektronisk), *NE:s officiella hemsida* <www.ne.se> Sökord: ”Etnicitet” (2008-04-11)
- Nationalencyklopedin. (2006) ”Borneo Historia” (elektronisk), *NE:s officiella hemsida* <www.ne.se> Sökord: ”Borneo”/Historia (2008-04-16)
- Nationalencyklopedin. (2007) ”Indonesien Historia” (elektronisk), *NE:s officiella hemsida* <www.ne.se> Sökord: ”Indonesien”/Historia (2008-04-16)
- Schiller, A. (2007) ”Activism and Identities in an East Kalimantan Dayak Organization” *The Journal of Asian Studies*, vol. 66(1): 63-95.

- van Klinken, G. (2007) "Ethnic facism in Borneo" (elektronisk) *Inside Indonesia*, *Inside Indonesias officiella hemsida* <<http://insideindonesia.org/content/view/429/29/>> (2008-04-15)
- van Klinken, G. (2008) "Blood, timber and the state, in West Kalimantan, Indonesia, *Asia Pacific Viewpoint*, vol. 49(1): 35-47.
- Van Klinken, G. (Årtal okänt) "Indonesias new ethnic elites" (elektronisk), *Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences* officiella hemsida <www.knaw.nl/indonesia/transition/workshop/chapter4vanklinken.pdf> (2008-04-28)
- Världsbanken, (2000) "Data profile - Indonesia" (elektronisk), *Världsbanken* officiell hemsida, Tillgänglig: [www.worldbank.org/Data&Research/Data by country/Indonesia/](http://www.worldbank.org/Data&Research/Data%20by%20country/Indonesia/) (2008-04-28)